

JAAR VAN ONDENKBAAR NIEUWS

Jaarverslag 2023

VVJ – AVBB – EFJ/IFJ

INLEIDING

In de journalistiek *never a dull moment*. Geen enkele dag is gelijk. Dat geldt ook voor de VVJ die slechts meedeint op het ritme van de journalist.

Ingewijden en buitenstaanders zijn het eens: het zijn ongemeen spannende tijden. Het vak is volop in beweging. Het is *do or die* op meerdere fronten. In binnen- en buitenland. Of het nu gaat over Europa, Oekraïne, Gaza of gewoon België en Vlaanderen.

Lees met ons het jaarverslag dat we schrijven met journalisten en partners, in de eerste plaats onze Franstalige zusterorganisatie AJP en op Europees en internationaal vlak de EFJ en – nog even - de IFJ.

De VVJ monitort en remedieert, of denkt na over een oplossing op termijn. Ze springt bij waar mogelijk, ze brengt verlichting als dat kan.

Dat doen we met een kleine, sinds kort vijfkoppige ploeg.

Op 1 september werd de werking uitgebreid met VVJ Academy, wat de VVJ in staat moet stellen haar werking te verdiepen en te verbreden. De studiedienst wordt geleid door Pol Deltour die meer dan 20 jaar de operationele leiding had bij de VVJ. Ikzelf heb me de voorbije 7 jaar met hart en ziel gekweten van mijn taak als juridisch adviseur. Ik zal dan ook alles op alles zetten om een waardige opvolger te zijn.

Ik wens jullie een veelbewogen 2024.

Charlotte Michils

Algemeen secretaris VVJ/AVBB

22 december 2023

1. NIEUWSMEDIA EN WERKGELEGENHEID JOURNALISTEN

1.1. Evolutie van de journalistiek

Verdere digitalisering

In 2023 is de omslag naar digitale media helemaal onder stoom gekomen. Willen mediahuizen en journalisten hun connectie met het lezerspubliek niet verliezen, dan is het duidelijk dat ze daar volop op moeten inzetten. We krijgen nu immers te maken met generaties die uitsluitend opgegroeid zijn met digitale media en die zich alleen daarop verlaten voor hun nieuwsconsumptie.

In de context van een steeds onstabielere wereld en een steeds duurder wordend leven staat de accurate, onafhankelijke journalistiek meer en meer onder druk, ook doordat het wantrouwen bij het publiek stijgt en het engagement afneemt. Door de opkomst van sociale media die met filmpjes werken - TikTok, Instagram en YouTube voorop - gaat de aandacht bij jongere generaties meer naar influencers en celebrities dan naar journalisten, zelfs als het over nieuws gaat. Op Facebook en X blijft de waarde van journalisten en nieuwsmedia wel beter overeind. Een en ander heeft tot gevolg dat de trend van dalende interesse in traditionele media, zoals tv en print, zich ook in 2023 verderzette. In België zakte die verder naar respectievelijk 58 en 25 procent. Ter vergelijking: in 2016 raadpleegde nog 75 procent van de Belgische bevolking tv voor het nieuws en 45 procent de print. Zo is voor mensen onder de 35 jaar traditioneel lineair tv kijken al lang niet meer de norm.

Ook het vertrouwen in het nieuws is het afgelopen jaar in België gezakt met 7 procent, tot 44 procent, zo blijkt uit het Digital News Report van Reuters Institute. Tegen die achtergrond wordt het voor mediahuizen steeds moeilijker om het publiek ervan te overtuigen dat hun nieuws de moeite waard is, laat staan om ervoor te betalen. Daarnaast treedt er bij veel mensen een soort nieuwsmoeheid op, overweldigd als ze zijn door het grote aanbod.

De connectie tussen journalisten en publiek dreigt zo steeds fragieler te worden. Mensen zijn immers niet op zoek naar méér nieuws, maar naar nieuws dat voor hen relevant is, nieuws dat hen helpt om om te gaan met een steeds complexere wereld, waarin nu ook Artificial Intelligence (AI) om de hoek loert. Relevant blijven, het vertrouwen herstellen en inspelen op de noden van het publiek zijn dus de uitdagingen van de media in 2024.

Crossmedialiteit boven

In Vlaanderen zijn sociale media, websites en apps de steunpilaren geworden van heel wat mediamerken uit radio, tv en geschreven pers, zo blijkt uit het jaarrapport van de VRM. Crossmedialiteit is dus een courante zaak geworden in het Vlaamse medialandschap. Merken planten zich probleemloos voort van de ene mediavorm naar de andere. Opvallend daarbij is dat steeds meer nieuwsmerken in Vlaanderen de TikTok-arena betreden, hoewel daar nog wat bezorgdheden omtrent privacy zijn. De VRT en HLN beten de spits af, maar in 2023 is ook een blad als De Standaard overstag gegaan. Het is niet duidelijk welke resultaten dit zal opleveren, aangezien TikTok, in tegenstelling tot Facebook of X, het publiek niet doorstuurt naar de site.

Verschillende mediahuizen zetten het afgelopen jaar ook in op podcasts, die nu definitief tot het arsenaal van de mainstream media behoren. Volgens de cijfers van 2023 van de Establishment Survey van de CIM zitten podcasts in de lift, maar breken ze nog niet echt door. Hun verdienmodel blijft immers problematisch. Een groot deel van de podcastconsumptie zit bij Spotify, waardoor Vlaamse bedrijven niet over de nodige gegevens van luisteraars beschikken. De zoek- en luisteraanbevelingen zijn op die manier niet optimaal en dat beperkt de mogelijkheden tot gerichte advertenties. Bovendien blijkt dat ongeveer 70 procent van de podcastluisteraars er niet voor willen betalen. Achter de economische leefbaarheid van podcasts staan dus nog de nodige vraagtekens. Alleen creatieve oplossingen, met sponsors of abonnementen, houden het medium boven water.

Betalen voor nieuws tout court neemt trouwens af in Vlaanderen: van 18 procent in 2022 naar 16 procent in 2023. De topmerken waarvoor de Vlaamse lezer betaalt, zijn HLN, De Morgen en De Tijd, niet toevallig drie merken die ook goed presteren op het digitale vlak en die dus crossmediaal sterk verankerd zijn.

Voor de magazines in Vlaanderen blijft de shift naar digitalisering echter een worsteling. Mediahuizen als Roularta en DPG Media zijn wel bezig met de ontwikkeling van specifieke digitale formules voor hun magazines, maar die blijken geen groot succes. Alleen bij Humo slaat de digitale verkoop stilaan aan met meer dan 10 procent van zijn betaalde verspreiding. Trends en Knack verkopen wel een klein deel digitale exemplaren, maar daar was het afgelopen jaar geen vooruitgang in te bespeuren. Alle twintig meest populaire magazines zagen hun verkoopcijfers in 2023 dalen.

Blik op Nederland

De omzet van de grote mediagroepen in Vlaanderen blijft wel crescendo gaan, maar hun marges staan onder druk door de oplopende kosten, te wijten aan de inflatie en de stijgende papierprijs, zo concludeert de VRM.

In hun zoektocht naar groei richten de Vlaamse mediabedrijven zich voornamelijk op het (nabije) buitenland. Zo zijn de Vlaamse kranten en magazine-uitgevers reeds enige tijd actief in het buitenland of op de Franstalige markt in België. DPG Media en Mediahuis zijn zelfs de twee grootste uitgevers in Nederland. Ze bereiken samen bijna 95% van de Nederlandse markt voor gedrukte kranten. Roularta Media Group is dan weer de op één na grootste uitgever van magazinemerken in Nederland. Het afgelopen jaar hebben Mediahuis en DPG Media door overnames en de Nederlandse FM-frequentieveilingen een sterkere positie ingenomen in de Nederlandse radiomarkt.

Recent overnamenieuws betreft onder meer Roularta Media Group dat, van zijn kant, alweer een aanwerving achter de rug heeft: die van het Nederlandse Flow Magazine. Nadat het in september het Nederlandse WPG Media overnam, en daarmee de mindfulness-titels Happinez, Yoga by Happinez en Psychologie Magazine, voegde het in november ook Flow Magazine toe aan zijn portfolio. Flow Magazine, dat focust op mentale gezondheid en creativiteit, zat eerder bij DPG Media.

En midden december raakte bekend dat DPG Media en RTL Group overeenstemming bereikt hebben over de voorgenomen overname van RTL Nederland door DPG Media. De overname drijft de mediaconcentratie verder op de spits. NVJ, de Nederlandse zusterorganisatie van de VVJ, gaf al aan bezorgd te zijn voor de impact van dit gebeuren op de werkgelegenheid en de mediapluriformiteit.

Mediapluriformiteit

De bezorgdheid rond mediapluriformiteit zet zich ook in eigen land verder. Concreet wordt verwezen naar de hertekening van de regionale verslaggeving bij de VRT. In de plaats van kleinschalige lokale verslaggevers en een zevental zogenaamde A-correspondenten (professionele journalisten of persagentschapjes die in ruil voor een 'fix' een relatief grote regio bestreken voor hoofdzakelijk faits divers) kwam een zogenaamd 'fijnmazig netwerk' van enkel nog kleinschalige correspondenten die elk nog één of hooguit enkele gemeenten coveren. Berichtgeving eind juni onthulde fors gedaalde luistercijfers ten gevolge van de vernieuwingsoperatie bij Radio 2, waarbij de nieuwe ochtendshow met Peter Van de Veire de regionale ochtendblokken kwam vervangen. Radio 2 haalde in de periode van januari tot april van dit jaar een marktaandeel van 24,6 procent. Bij de vorige meting, die betrekking had op de laatste vier maanden van 2022, was de zender nog goed voor 26,1 procent. Journalisten plaatsen ook vraagtekens bij de kwaliteit en omvang van de webartikelen sinds de hervorming. Dit alles zijn zorgwekkende tendensen. Regiojournalistiek is belangrijk. Het is journalistiek die dicht bij de mensen staat. VVJ pleit dan ook voor een navenante investering in regiojournalistiek, zeker in het licht van de nakende verkiezingen. VVJ verwijst ook naar de samenwerking met Mediahuis op het vlak van regiojournalistiek. De uitrol van digital first bij Mediahuis betekende een forse besparing op het inkomen van regiojournalisten die dat dan moesten aanvullen met inkomsten uit opdrachten voor de openbare omroep. Dat heeft tot gevolg dat mensen de stiel willen verlaten of al verlaten hebben. Over de leefbaarheid van freelancejournalistiek zie ook 2.3.

Tot slot wordt ook verwezen naar het eengemaakte Trends/Kanaal Z, waar Jan De Meulemeester, Danny Reweghs en Stijn Fockedeey samen ad interim de honneurs waarnemen, na het vertrek van Wim Verhoeven bij Trends in mei.

EMFA

Hoewel sommige fusies, overnames en samenwerkingsverbanden tussen bedrijven zijn onderworpen aan een goedkeuring door de Belgische Mededingingsautoriteit, ontbreekt in die beoordeling momenteel nog de journalistiek inhoudelijke toets. Daar komt verandering in met de European Media Freedom Act (EMFA), een Europese verordening voor meer mediavrijheid. EMFA biedt een beoordelingskader voor marktconcentraties met mogelijke impact op mediapluralisme en redactionele onafhankelijkheid. Een nog op te richten raad levert hierover adviezen af.

Bronnen: Jaarrapport 2023 van de Vlaamse Regulator voor de Media (VRM) en Digital News Report 2023 van Reuters Institute, VVJ-content.

Nieuwsmedia in Vlaanderen 2023

	Print Krant	Print Magazine	Omroep TV	Omroep Radio	Online
--	------------------------	---------------------------	----------------------	-------------------------	---------------

VRT			VRT NWS, Sporza, VRT 1, Canvas, Ketnet	Radio 1, Radio 2, MNM, Studio Brussel, Klara	vrtnws.be, sporza.be, vrtmax.be ...
DPG Media	Het Laatste Nieuws, De Morgen	Dag Allemaal, Story, TV Familie/Blik, TeVe-Blad, Humo, Goed Gevoel, EOS, vtWonen ...	VTM, VTM 2, VTM 3, VTM 4, VTM Kids	Q-music, Joe	hln.be, demorgen.be, humo.be, dagallemaal.be, jobat.be, spaargids.be, mijnenergie.be, Streamz.be ...
Mediahuis	De Standaard, Het Nieuwsblad/De Gentenaar/Gazet van Antwerpen/Het Belang van Limburg, Metro (50%)	DS Weekblad, Billie ...	ATV, TV Oost, ROB-TV, TV Limburg	Nostalgie, NRJ	standaard.be, nieuwsblad.be, gva.be, hbvl.be, gezondheid.be, jobat.be, zimmo.be
Roularta incl. Mediafin	De Tijd	Knack/Knack Weekend/Focus Knack, Trends/Kanaal Z, De Belegger, Fiscoloog, Flair, Feeling, Libelle, Gael, De Artsenkrant... De Streekkrant, De Krant van West-Vlaanderen, De Zondag, Steps	Trends/Kanaal Z		knack.be, trends.be, kanaalz.be, flair.be, feeling.be, libelle.be, gael.be, artsenkrant.be, datanews.be, destreekkrant.be, kw.be ...
VAKPERS		xxxxxxxxxxxxxxxx	xxxxx	xxxxx	xxxxxxxxxxxxxxxx
BIJZONDERE OMROEPEN			THEMAZENDERS REGIONALE OMROEPEN	xxxxxxxxxxxxxxxx	xxxxxxxxxxxxxxxx
DIGITAL ONLY'S					apache.be, businessam.be, dewereldmorgen.be, doorbraak.be, mo.be,

					rektoverso.be, stampmedia.be ...
<p>Ondersteunende nieuwsmedia</p> <p>Persagentschappen: Belga, IPS-Vlaanderen ...</p> <p>Fotoagentschappen: Belga, PhotoNews, ID Photo Agency, Isopix, Reporters ...</p> <p>Audiovisuele productiehuisen: Woestijnvis, De chinezen, De Mensen, Broadcast Assistance, Headline, Jan Verbeke Producties, EMG Belgium, ...</p>					

1.2 AANTAL BEROEPSJOURNALISTEN

Een belangrijke indicatie voor de persvrijheid en mediakwaliteit in het land is het aantal erkende beroepsjournalisten. Het gaat om journalisten die in hoofdberoep (en zonder commerciële nevenactiviteiten) via een open medium nieuws aanbieden aan de samenleving.

In 2023 telde Vlaanderen in het totaal 2589 erkende journalisten: 2417 erkende beroepsjournalisten (verbonden aan algemene nieuwsmedia) en 172 erkende journalisten van beroep (verbonden aan vakpers).

Het positieve is dat er ten opzichte van 2022 een stijging merkbaar is met 72 journalisten. Bovendien betreft het geen finaal cijfer voor 2023 daar het momenteel nog exclusief de erkenningen van eind 2023 is. Ter vergelijking: vorig jaar deze periode was er nog een terugval met een paar honderd. Die terugval had te maken met de vijfjaarlijkse hernieuwing waardoor al wie niet meer voldeed aan de voorwaarden van de wet van 30 december 1963 uit het bestand van erkende journalisten werd gefilterd.

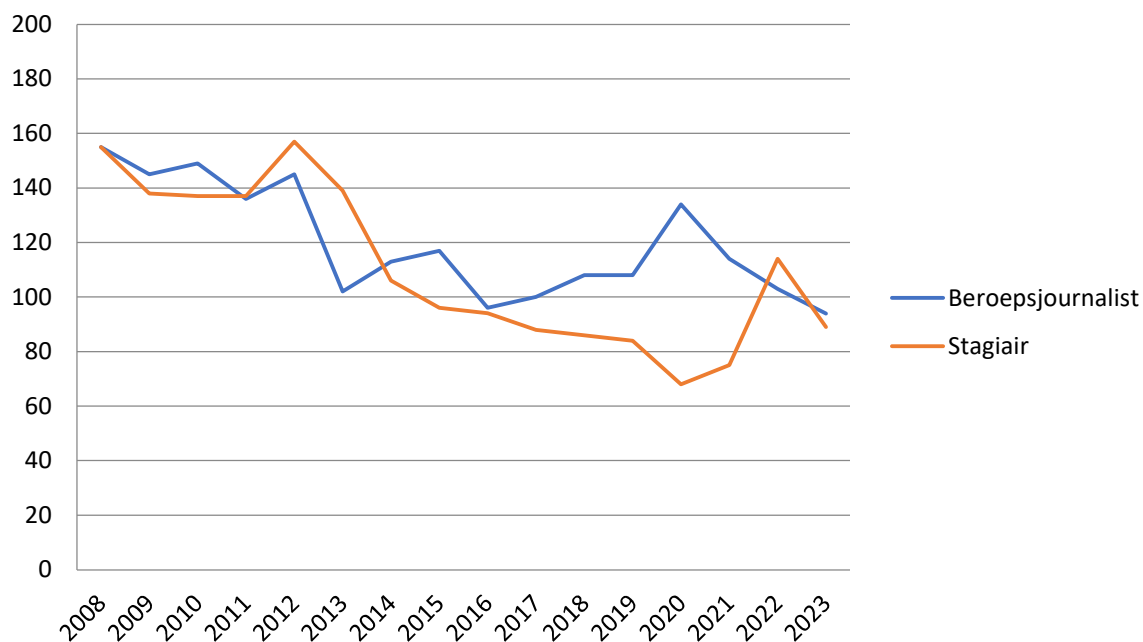
Voor een langetermijnkijk moeten de aantallen dus steeds worden vergeleken met de cijfers van 5 jaar of een veelvoud daarvan eerder. Het aantal Vlaamse beroepsjournalisten in 2023 (2417) ligt aldus 61 eenheden hoger dan in 2018 (2356). Op 10 jaar tijd is er een stijging met een kleine 10 beroepsjournalisten. In vergelijking met 15 jaar eerder is er weliswaar een daling met 87 beroepsjournalisten. Hoe dan ook lijkt de negatieve evolutie die zich sinds 2017 aftekende, even gekeerd.

Viel in 2022 nog een opmerkelijk aantal instromers te noteren (114 ten opzichte van 75 in 2021), in 2023 klokken we af op een bescheidener aantal, zijnde 89. Dat is een pak minder dan vorig jaar. Tegelijk is het een gevoelige stijging ten opzichte van 2021. Ook hier weer de asterisk dat 89 niet het definitieve cijfer is. Idem dito voor het aantal beroepsjournalisten dat in 2023 94 bedroeg (geen definitief cijfer) en in 2022 103.

Erkenningsjaar	Beroepsjournalist (algemene nieuwsmedia)	Journalist van Beroep (vakpers)
2008	2504	
2009	2538	
2010	2606	
2011	2721	
2012	2301	
2013	2408	
2014	2521	
2015	2598	
2016	2686	
2017	2273	172
2018	2356	125
2019	2428	168
2020	2537	168
2021	2583	171
2022	2351	166
2023	2417	172

Nieuwe stagiairs en beroepsjournalisten

Nieuw erkend	Beroepsjournalist (algemene nieuwsmedia)	Stagiair	Persmedewerkers (journalistieke bijberoepers)	Journalist van beroep (vakpers)
2008	155	155	34	
2009	145	138	26	
2010	149	137	33	
2011	136	137	26	
2012	145	157	32	
2013	102	139	34	
2014	113	106	39	
2015	117	96	35	
2016	96	94	39	
2017	100	88	38	
2018	108	86	16	
2019	108	84	22	
2020	134	68	33	
2021	114	75	42	
2022	103	114	30	8
2023*	94	89	12	8

*Opgelet, dit cijfer is exclusief de erkenningen van eind december '23!

2. ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

2.1 *Werken met welbevinden*

Zoals aangegeven in het jaarverslag 2022 is thuiswerk een blijver, en **hybride het nieuwe normaal**. Dat heeft voor- en nadelen. Minder nettocontact met collega's voor diegenen met werk dat het toelaat om veel thuis te werken, en minder scheiding tussen werk en privé. Daar staat dan een grotere organisatievrijheid tegenover en minder impulsen.

Hoewel Vlaamse journalisten getuigen van een opmerkelijke bevlogenheid (ruim de helft scoort hoog tot zeer hoog op dit punt), kampt bijna 1 op de 3 met een burn-out of het risico daarop. Beide cijfers liggen hoger dan bij andere beroepsgroepen. Dit alles blijkt uit een onderzoek naar de werkbeleving van Vlaamse journalisten, dat op verzoek van VVJ Academy werd uitgevoerd door de Leuvense psychologiestudenten Katoo Elskens en Fien Rönne. Professor Hans De Witte, hoogleraar arbeidspsychologie aan de KULeuven, begeleidde het project. De Witte voerde in 2009 al een gelijksoortig onderzoek uit. Elskens en Rönne bevroegen in de maanden maart en april alle VVJ-leden, en dat leverde met een respons van zowat 320 antwoorden of 18 % een representatieve uitkomst op.

In lijn met 2022 bevestigde 2023 dat de mediasector niet gespaard blijft van **grensoverschrijdend gedrag**. Volgens de vijfjaarlijkse journalistensurvey van de UGent, ULB en UMons kreeg ruim de helft te maken met grensoverschrijdend gedrag. Verbale agressie kwam het vaakst voor, zowel online als offline. Andere vormen van intimidatie zijn onder meer juridische bedreigingen. 8% gaf ook aan het slachtoffer te zijn geworden van discriminatie. Ruim 7% kreeg te maken met seksueel grensoverschrijdend gedrag. 5,4% werd geconfronteerd met fysiek geweld. Ook de Universiteit van Antwerpen (UA) kwam met weinig opbeurende cijfers over de brug. Zo zou een op de tien politieke journalisten al eens geslagen, geschopt of bespuugd zijn tijdens het werk, of werd hun apparatuur beschadigd. Een kwart van de politieke journalisten werd al eens juridisch afgedreigd. In 15 procent van de gevallen was er sprake van omkoping. Zie ook overzicht persveilig.be onder 3.1.

Zoals aangekondigd vorig jaar werkten VVJ en middenveldorganisaties als Sensoa aan een charter met informatie en adviezen voor de berichtgeving over seksueel grensoverschrijdend gedrag. De informatie, adviezen en aanbevelingen zijn gegroepeerd rond vijf thema's met telkens een beginletter 'T'. Terminologie moet goed zitten. Transparantie dringt zich op in de zin van vasthouden aan de realiteit en wegblijven van mythes. Tact is essentieel. Testimonials in het bijzonder zullen we goed aanpakken. Te hulp komen tot slot kan door te verwijzen naar competente hulpverleningsinstanties. De lancering ervan vond plaats in het voorjaar. De aanbevelingen zijn terug te vinden op <https://journalist.be/2023/06/goed-berichten-over-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag-vergt-kennis-en-tact>.

2.2 Nieuw uitgeversrecht met passend deel voor journalisten

'Beter een goede dan een snelle uitkomst', klinkt het bij de Vlaamse uitgevers kort na de zomer. Ze hebben het over de onderhandelingen tussen uitgevers en techreuzen in uitvoering van het zogeheten uitgeversrecht.

We schrijven juni 2022. België zet – een jaar na de deadline – de Europese richtlijn over digitale auteursrechten om. Vanaf nu hebben uitgevers meer munitie om een deel op te eisen van de advertentie-inkomsten van de techreuzen. Gedaan met het ongelijke speelveld, de return on investment kan beginnen. Aan de overkant van de taalgrens klinken krantenuitgever IPM en Rossel inmiddels op de eerste deals met Google. In Vlaanderen blijft het twee jaar na de deadline voor de omzettingwet wachten op witte rook. Gerealiseerde deals blijven in nevelen gehuld. Wat Google betaalde aan IPM of Rossel wordt angstvallig geheimgehouden. Nochtans moet een 'passend' deel van de koek straks naar journalisten vloeien. Om te weten hoe passend het journalistendeel is, moet er zicht zijn op de totaalsom. Geen passend deel zonder transparantie dus.

Bijkomend probleem is dat Google, Meta/Facebook en co een annulatieberoep hebben ingeleid bij het Grondwettelijk Hof tegen de Belgische omzetting van het uitgeversrecht (artikel 15 van de zogeheten DSM-richtlijn). Hangende het beroep wordt er verder onderhandeld.

Nieuw element is dat de Journalisten Auteursmaatschappij (JAM) zich formeel kandidaat heeft gesteld om de gelden die journalisten toekomen te verdelen naar journalisten.

Als de onderhandelingen niet vorderen, kan de journalistenzijde een commissie vatten. Die moet dan de nog openstaande vragen trancheren.

2.3 Extra aandacht voor freelancers

2022 was het jaar van hoge energieprijzen en een galopperende levensduurte. Freelancers – die dit risico van oudsher niet kunnen doorrekenen aan hun opdrachtgevers – trokken samen met de VVJ aan de alarmbel. En met succes. Heel wat mediabedrijven reageerden. Mediahuis beet de spits af en indexeerde de freelancevergoedingen met 5%. Wat later volgden de regionale zenders Focus-WTV (+ 10%) en Ring-TV, Apache (+ 10%), BRUZZ (+ 10%) en Belga (+ 5%). Ook VRT reageerde, zij het wat later, begin 2023, en na een grondige reorganisatie (zie hoger). En ook DPG Media tot slot indexeerde, zij het niet collectief, in twee rondes.

Doodstil daarentegen bleef het bij Roularta. Na herhaaldelijk aandringen weigerde de West-Vlaamse speler elke indexering (enkele individuele uitzonderingen daargelaten). Een en ander mondde uit in een breed gedragen oproep ten aanzien van Roularta eind 2023. De brief, ondertekend door ruim 100 freelancers, is duidelijk: we zijn trots op het bedrijf maar de liefde moet van twee kanten komen. Kwaliteit komt met een prijs. Voor deze zeer representatieve groep is de maat vol. Ze willen niet langer het risico van de prijsindexering dragen. Als hun boekhouder of verhuurder indexeert, willen ook zij kunnen indexeren. Als ondernemer heb je die vrijheid ten slotte, of niet soms?

De stijgende levensduurte en de eerdergenoemde reorganisatie in de regiojournalistiek (zie hoger) waren ook niet de enige uitdagingen. Eind 2022 kregen freelancejournalisten een tweede klap te verwerken. De federale regering besliste toen om het **fiscale regime voor auteursvergoedingen** in te perken. Journalistiek werk bleef voorwaardelijk vallen binnen het toepassingsgebied van de Programmawet, maar het percentage auteursrechtenvergoeding dat blijft vallen onder de fiscale gunstregeling daalt vanaf inkomstenjaar 2024 naar 40% van de totale inkomst en vanaf inkomstenjaar 2025 naar 30%. De sector – journalistenverenigingen en uitgevers – legden in december een onderbouwd voorstel neer bij de rulingcommissie. Als dat gevolgd wordt, zal de huidige vergoeding opgesplitst worden in twee delen conform de economische realiteit. Deel 1 dekt de prestatie en een eerste gebruik, deel 2 dekt elk hergebruik. De sector wacht het oordeel van de commissie af.

Het VVJ-secretariaat maakte ook in 2023 weer werk van de actualisering van zijn **Vademecum voor Zelfstandige Journalisten**, een publicatie die leden vrij kunnen raadplegen. In het verlengde daarvan kan ook de tarievenbrochure voor freelancejournalisten geconsulteerd worden.

Op het vlak van faillissementen en wanbetaling was 2023 opnieuw een woelig jaar. MediaNation, bekend van onder meer Business AM, zit in moeilijke papieren. Het bedrijf blijkt moeilijk in staat om facturen te betalen, zo horen we van meerdere freelancers. Facturen worden met vertraging betaald. In bepaalde gevallen worden er afbetalingsplannen voorgesteld 'onder voorbehoud van verdere financiële ondersteuning van de aandeelhouders'. VVJ hielp meerdere freelancers bij de afdwinging van openstaande saldi. Tegelijk blijft het pijnlijk hoe trouw freelancers blijven aan hun opdrachtgever, ook wanneer meerdere facturen onbetaald blijven. VVJ formuleerde tips om de financiële risico's met wanbetalers te vermijden.

Een andere werf situeert zich in de periodieke pers. Bij ProduPress – de uitgever achter de iconische titels AutoGids en Le Moniteur Automobile – mag het Luxemburgse Futura Capital zich sinds de zomer 2023 de nieuwe eigenaar noemen. Het investeringsfonds is een absolute newby in de sector. Na een stormachtige periode maakte het eind september de saneringsplannen bekend aan zijn personeel. Eerder had ProduPress al bescherming tegen zijn schuldeisers gevraagd bij de Brusselse ondernemingsrechtbank. Concreet komt er voor acht van de dertien mensen – onder wie vier journalisten en de Nederlandstalige hoofdredacteur – een einde aan de samenwerking. De afgeslankte ploeg krijgt versterking van freelancers. Die moeten dan wel eerst betaald worden natuurlijk. Net als vorig jaar eindigt voor enkele freelancemedewerkers de samenwerking met de VRT in mineur. Opnieuw lopen er berichten binnen over einde contract of nieuwe voorwaarden die de freelancer nopen om de samenwerking met de VRT bij te sturen.

2.4 Aanvullend journalistenpensioen

Gelet op de vele vragen van (bijna) gepensioneerde collega's over het wettelijk journalistenpensioen werd een opgefriste FAQ ingelast in De Journalist. Het VVJ-secretariaat bezorgt die tevens aan alle nieuw erkende beroepsjournalisten.

3. PERSVRIJHEID

3.1 Persveilig.be (inclusief een internationaal perspectief)

Persveilig.be focust met zijn jaaroverzichten traditioneel op nationale agressie tegen journalisten. Toch zullen we ons 2023 vooral blijven herinneren als het jaar waarin wereldwijd een buitenproportioneel aantal journalisten het leven liet. Het is midden december en de teller staat volgens de Internationale Federatie van Journalisten (IFJ) op liefst 94. Dé oorzaak is het conflict in Gaza dat inmiddels aan 68 journalisten het leven kostte. Sinds 7 oktober eiste deze oorlog meer dan één journalistenleven per dag, een ongeëvenaard dieptepunt. Dat alles maakt het Midden-Oosten dit jaar tot de bloederigste regio ter wereld. Maar ook in andere regio's vallen er slachtoffers: Amerika en Azië (telkens 7), Afrika (5). In Europa tot slot sneuvelden 3 collega's, met name in Oekraïne, Rusland en Frankrijk. Ook Belgische journalisten bleven niet gespaard. Zo werd de Vlaamse verslaggever Arnaud De Decker door Russische artilleristen beschoten in Bachmoet (Oekraïne). Hij bleef gelukkig ongedeerd.

IFJ
@IFJGlobal

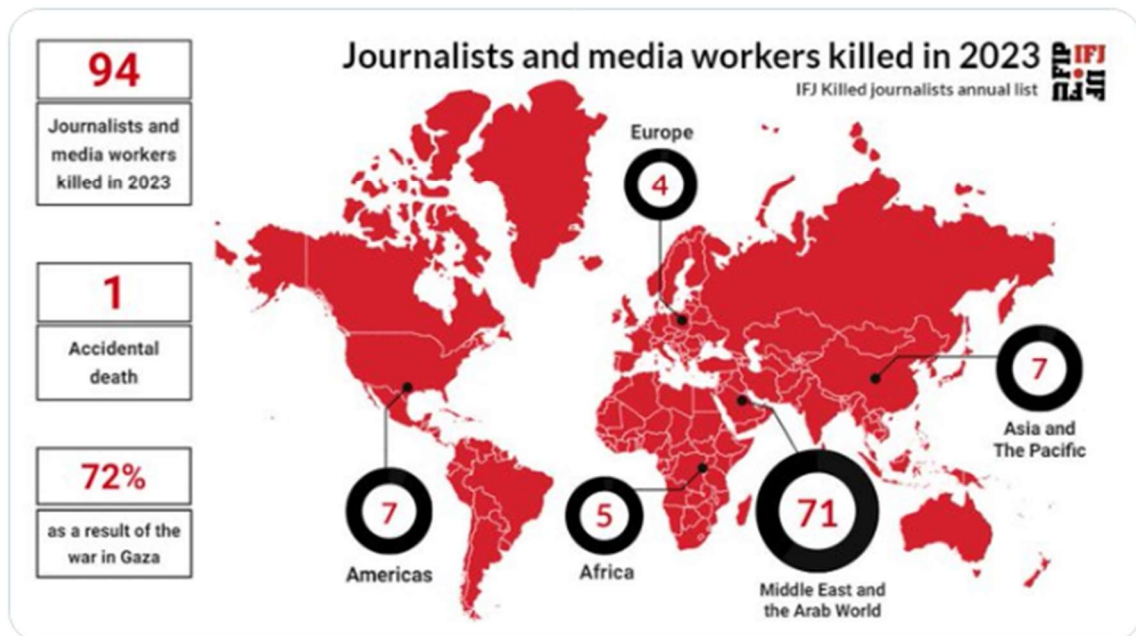
...

📢 94 journalists, including 9 women, were killed this year, 72% in the Gaza war, says IFJ ahead of International Human rights Day

"The requirement for decisive action is urgent. We need a new global standard for the protection of journalists" @dompradalie

ifj.org/media-centre/n...

[Post vertalen](#)

IFJ Asia-Pacific en 9 anderen

6:17 a.m. · 8 dec. 2023 · 571,8K Weergaven

Ook de veiligheidssituatie in eigen land baart zorgen. Volgens de laatste profielschets van de UGent, ULB en UMons kreeg meer dan de helft van de journalisten te maken met grensoverschrijdend gedrag. Verbale agressie kwam het vaakst voor, zowel online als offline. Andere vormen van intimidatie zijn onder meer juridische bedreigingen. 8% gaf ook aan het slachtoffer te zijn geworden van discriminatie. Ruim 7% kreeg te maken met seksueel grensoverschrijdend gedrag. 5,4% werd geconfronteerd met fysiek geweld. Ook de Universiteit van Antwerpen (UA) kwam met weinig opbeurende cijfers over de brug. Zo zou een op de tien politieke journalisten al eens geslagen, geschopt of bespuugd zijn tijdens het werk, of werd hun apparatuur beschadigd. Een kwart van de politieke journalisten werd al eens juridisch afgedreigd. In 15 procent van de gevallen was er sprake van omkoping.

Het zijn cijfers die aan de ribben blijven plakken. In het overzicht 2023 vinden we voorbeelden voor elk van die vormen van agressie.

Rechtszaken

Het kwam al veelvuldig aan bod. Journalisten en mediahuizen krijgen heel wat juridische intimidatie te verwerken. Soms is dat gegrond, soms is dat manifest ongegrond en zuiver intimiderend bedoeld. Een greep uit de cases in 2023.

Anderlecht sleept Humo-journalist voor de rechter

RSC Anderlecht stapt naar de rechtbank na een artikel in weekblad Humo. Daarin krijgt voorzitter Wouter Vandenhoute het zwaar te verduren. Volgens Anderlecht heeft journalist Jan Hauspie onrechtmatig gehandeld en de club schade berokkend. Anderlecht eiste onder meer een morele schadevergoeding van 25.000 euro. De zaak wordt gepleit op 25 maart 2024.

Dirk Selis moet het meermaals ontgelden

Gewezen burgemeester van Sint-Truiden Veerle Heeren (CD&V) stapt in 2024 uit de politiek. Heeren lag de laatste jaren onder vuur door enkele schandalen. Zo lieten de gewezen burgemeester en haar entourage zich onterecht prioritair vaccineren tegen het coronavirus. Aan de basis van de onthulling ligt lokaal journalist Dirk Selis die recent in deze zaak werd doorverwezen naar de correctionele rechtbank. Aanklacht: een vermeende inbreuk op de privacyregelgeving. De VVJ sprak zich eerder al fors uit tegen een huiszoeking bij Selis thuis die als doel had om Selis' bron te achterhalen in zijn berichtgeving over de voortijdige vaccinatie.

Zaak-Rousseau: sector vecht publicatieverbod aan

Op 21 september bevestigde het parket Oost-Vlaanderen onderzoek te voeren naar uitlatingen van Rousseau tegenover agenten in Sint-Niklaas in de nacht van 1 op 2 september. Twee nieuwsmedia, HLN en VTM NIEUWS, wilden daarover berichten en haalden voor hun berichtgeving passages uit het proces-verbaal dat de politie opstelde tegen Rousseau. Rousseau ging niet in op de vraag van de redactie om een reactie en stapte naar de kortgedingrechter. Op 28 september legde de rechter een publicatieverbod op. Dat verbod bleef overeind in een procedure op derdenverzet. DPG Media besloot daarop beroep aan te tekenen. Omdat het publicatieverbod niet enkel DPG Media maar de hele perssector treft, heeft ook de VVJ zich aangesloten bij de procedure. De zaak is vastgesteld voor pleidooien op 21 maart 2024, hof van beroep in Gent.

'tScheldt haalt tweemaal bakzeil in kortgedingzaak

Na onthullende journalistiek van Jan Stevens en Jan Antonissen (Humo) over de praktijken en lastercampagnes van 'tScheldt, trok Gert Van Mol, de man achter de website, naar de

rechtbank. Uit de artikels komt naar voren hoe 'tScheldt voornamelijk politieke tegenstanders van (extreem)rechts viseert en zich daarbij bedient van een uitgekende sociale mediastrategie. De rechter acht de persvrijheid niet geschonden en verdedigt het recht op informatie voor het publiek. De uitspraak belet niet dat de satirische website nu een nieuwe rechtszaak aanspant vanwege een derde artikel. Boven op de juridische actie komt de online intimidatie: 'OPROEP. Vermits wij geen toegang hebben tot huiszoekingen en het politieapparaat zoeken we alle mogelijke informatie over de heren Jan Antonissen, Jan Stevens, Guy Van Vlierden en Bart Vanegeren. Stuur naar: redactie@tScheldt.be'. De oproep verschijnt op X en op de website van 'tScheldt. Een en ander leidde tot een VVJ-statement.

Meer online intimidatie

De vragen worden steeds vijandiger

Dat zegt N-VA-partijvoorzitter Bart De Wever na een achtervolging door enkele journalisten in het Vlaams Parlement. Zonder antwoorden helaas geen geïnformeerde burgers. Het is bovendien belangrijk dat politici zich bewust zijn van hun voorbeeldrol. Hun retoriek inspireert meteen ook de achterban.

Namenkwestie en Reuzegom

De volkswede is groot als blijkt dat in de zaak-Sanda Dia de leden van de studentenclub Reuzegom slechts veroordeeld worden tot werkstraffen. Ook de pers vangt kritiek. Waarom worden de volledige namen van de Reuzegomleden niet gepubliceerd? Waarom hun namen niet en die van anderen wel? Ook CD&V-voorzitter Sammy Mahdi surft mee op dat sentiment in een TikTokfilmpje.

'Linkse leugenpers'

'Vlaams Belang pretendeert voor 'een warm en sociaal Vlaanderen' te ijveren. In het Europees Parlement is van dat sociale masker weinig te merken.' Zo luidt de openingszin van een artikel van freelancejournalist Luc Vanheerentals op Apache. Journalismfund.eu dat het artikel retweet, krijgt een prompte repliek van Europarlementariër Tom Vandendriessche: 'Linkse leugenpers. Nog 8 maand en men zal dat vooraan op eigen kosten kunnen doen'.

Nog met de blik op 2024: 'Dat @DVanLangenhove niet aan bod komt tijdens zijn mandaat en bij zijn vertrek bewijst activisme, paternalisme, gebrek aan professionaliteit en deontologie in onze pers. Politici mogen zich uitdrukken, burgers hebben recht op informatie. Zal niet zonder gevolgen blijven #2024'.

En ook een journalist van De Standaard maakt melding van dreigmails in zijn Facebook-Messenger na een kritisch artikel over Vlaams Belangvoorzitter Tom Van Grieken.

Dat de verkiezingen dichterbij komen, laat zich gevoelen. Tegelijk is er meer aan de hand. Staatsveiligheid (VSSE) verwees begin dit jaar naar een toenemende dreiging van het rechts-extremisme in België. Naast de overheid wordt daarbij ook de pers als zogenaamd verlengstuk van de macht geïdoleerd.

Doodsbedreigingen

Lecttrr trekt aan de alarmbel bij doodsbedreigingen na cartoons over het conflict Israël-Hamas. Op sociale media meldt hij dat het al de derde keer is dat hij met de dood wordt bedreigd. De cartoonist legde klacht neer bij de politie.

Incidenten op het terrein

Meer leugens

Op het terrein krijgen journalisten af en toe te maken met ongenoegen. Zo ook VTM-journalist Rob Van Herck net voor een live voor VTM Nieuws. 'Een dronken passant maakte duidelijk dat we moesten oprotten en begon op de microfoon en de camera te slaan. Ook dreigde hij ermee de ploeg te zullen aanpakken. Hij verweet ons leugens en manipulatie, en verwees naar de coronaperiode.'

Slagen en verwondingen

Als journalist Mark Dreesen (HbvL) vragen stelt bij de renovatie van een woning beschermd als dorpsgezicht in Dilsen-Stokkem, krijgt hij te maken met een woedende eigenaar. Een en ander leidt tot handgemeen, Dreesen houdt er 12 gekneusde ribben aan over. Eind november kreeg Dreesen bericht dat het parket vervolging instelt.

Bronnengeheim

VTM-journalist Kenneth Dee werd het slachtoffer van een illegale politie-interventie in Antwerpen. De politie dwong hem zijn smartphone te ontgrendelen om zijn laatste oproepen te kunnen inkijken. Dit omdat er zagezegd iemand valse oproepen naar de politie zou hebben gedaan die avond. Toen hij dit weigerde, werd hij de combi ingeduwd en mocht hij uitleggen waarom hij niet wilde meewerken. Dee legde inmiddels klacht neer bij de Algemene Inspectie van de politie.

3.2 Anti-SLAPP waarborgen

Uit het niet-limitatieve overzicht hierboven blijkt dat journalisten en mediahuizen (groot en klein) meer dan eens het slachtoffer zijn van nutteloze, intimiderende procedures. Ze worden aangeduid met de term 'SLAPP' (Strategic Lawsuits against Public Participation). Dat blijkt geen louter Belgisch fenomeen. In heel Europa tekent die tendens zich af en moet onthullende journalistiek zich schrap zetten tegen boze advocatenbrieven en procedures.

Dat is de Europese wetgever niet ontgaan. De EU pakte daarom uit met een anti-SLAPP-pakket. Dat valt onder meer uiteen in een anti-SLAPP richtlijn in grensoverschrijdende zaken en een aanbeveling.

De richtlijn beoogt enkele waarborgen die slachtoffers van tergende procedures beter moeten beschermen. Te denken valt aan een vroegtijdige seponering waardoor verweerders niet langer dan nodig tijd en energie moeten steken in een zinloze procedure. Ook van groot belang is de volledige terugbetaling van de gerechtskosten (inclusief advocatenhonoraria). De Belgische rechtsplegingsvergoeding is slechts een forfaitaire tegemoetkoming in de gerechtskosten. De onderhandelingen over de richtlijn zitten in een eindfase.

Hoe de anti-SLAPP-waarborgen in de richtlijn ook uitpakken, ze vinden geen toepassing in zuiver nationale zaken. Om die reden vaardigde Europa een aanbeveling uit. Die roept de lidstaten op om de waarborgen in de richtlijn uit te breiden naar zaken zonder grensoverschrijdende gevolgen. De brede anti-SLAPP-coalitie, waar EFJ en VVJ deel van uitmaken, kijkt reikhalzend uit naar het resultaat.

3.3 Bevel tot identificatie in burgerrechtelijke procedures

Zoals andere publieke figuren zijn ook journalisten kwetsbaar op sociale media. Dat geldt a fortiori wanneer het cyberpesten anoniem of onder een pseudoniem gebeurt. De praktijk wijst uit dat de strafrechtelijke weg zelden het verhoopte resultaat oplevert voor het slachtoffer. Op initiatief van RTBF en VRT die een zerotolerancebeleid inzake cyberrisico's hanteren, verzoeken beide openbare omroepen en journalistenverenigingen de wetgever om de invoering van een bevel tot identificatie in burgerrechtelijke procedures te overwegen. Een en ander zal zich verder uitkristalliseren bij het begin van het nieuwe jaar.

3.4 Toegang tot bronnen

Openbaarheid van bestuur blijft ook voor journalisten een uitstekende waarborg om het werk goed te doen. In dat verband is er weinig positiefs te melden.

Vlaamse openbaarheid van bestuur

De Vlaamse bestuurlijke transparantie is deze zittingsperiode volop in beweging. In 2021 nog werd het mogelijk om de interne keuken af te schermen. Zonder beleidsintimiteit en vertrouwelijkheid geen goede besluitvorming, klonk het. Een passage bij het Grondwettelijk Hof mocht niet baten, de nieuwe uitzondering bleef overeind.

De nieuwe wijziging hamert op het specificiteitsbeginsel. Zo er een specifieke openbaarheidsregeling bestaat, dan primeert die op de algemene regeling in het Bestuursdecreet. Of nog: het Bestuursdecreet mag niet gebruikt worden om een specifiekere regeling te omzeilen. Volgens de regering houdt de wijziging geen nieuwe uitzondering in op het openbaarheidsprincipe. Nochtans kan een specifieke regeling vastleggen wie bij welke instantie en onder welke voorwaarden alsook modaliteiten toegang krijgt tot informatie. Vaak gaat het daarbij om toegang tot individuele gegevens in overheidsdatabanken (bevolkingsregister, kadaster, strafregister, energieprestatiedatabank...). Daarnaast moet er ook rekening gehouden worden met voorschriften als het geheim van het onderzoek of inzage in het gerechtelijk of strafrechtelijk dossier. Hoe die vaak beperktere toegang verenigbaar is met de minimumnorm in het Bestuursdecreet is zeer de vraag. Bovendien wordt met al die regelingen het doolhof voor de burger alleen maar groter.

Federale openbaarheid van bestuur

Federaal nam de VVJ deel aan een hoorzitting in de commissie Binnenlandse Zaken naar aanleiding van het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 april 1994.

Even ter herinnering: de VVJ – in tandem met experts en het middenveld – legde eerder deze legislatuur een nota met verbeterpunten voor aan de minister van Binnenlandse Zaken. De verbeterpunten situeren zich op verschillende niveaus: wetgeving, communicatie over de openbaarheidsregels en vorming voor overheidspersoneel. Wat de bestaande wetgeving aangaat, zijn er meerdere werven: zo vallen bepaalde overheden nog niet onder de openbaarheidsregeling, haperen de procedures (in eerste aanleg en in beroep), is het beroepsorgaan slechts adviserend en zetten de uitzonderingen een belangrijke rem op de openbaarheid.

Deze korte inleiding maakt duidelijk dat er weinig twijfel bestaat over het feit dat de federale openbaarheidswet van 11 april 1994 toe is aan een opfrisbeurt. Helaas brengt het recente wetsontwerp weinig soelaas.

Uiteraard zijn er ook positieve elementen te melden, maar dat lijstje is voorlopig beperkt. Zo wordt de regeling uitgebreid naar enkele bijkomende overheden. Concreet gelden de nieuwe regels voortaan ook voor de provincies en gemeentes (enkel voor hun federale bevoegdheden), de instellingen van openbaar nut, de meergemeentepolitiezones (enkel voor hun federale bevoegdheden), de hulpverleningszones (enkel voor hun federale bevoegdheden) en tot slot ook de ministeriële kabinetten en de kabinetten van de staatssecretarissen. Nog positief is dat het wetsontwerp inzet op een sterkere (princiële) actieve openbaarheid van bestuur.

Hier – helaas – stopt de lofzang. Voor de rest blinkt het wetsontwerp uit door alle gemiste kansen (zie hoger). Bovendien voert het liefst 2 nieuwe (absolute!) uitzonderingen in. De eerste is een verknijpte versie van de recent ingevoerde, controversiële Vlaamse uitzondering 'interne communicatie'. Ze is bedoeld om bepaalde informatie met betrekking tot de uitvoering van een beleidsstrategie vertrouwelijk te houden. Concreet gaat het dan om documenten die uitgewisseld worden tussen een minister of staatssecretaris, kabinetsleden, de administratie en een politieke partij. De tweede uitzondering laat het toe om info gelieerd aan een burgerrechtelijke of administratiefrechtelijke procedure, aan de openbaarheid te onttrekken.

Openbaarheid van rechtspraak

28 apps moeten justitie het digitale tijdperk inloodsen. Een sleutelinstrument voor (gerechts)journalisten is JustJudgment. JustJudgment is een centrale databank met digitale vonnissen en arresten.

JustJudgment (ook aangeduid als CeReBRO of Centraal Register voor beslissingen van de rechterlijke orde) vindt zijn grondslag in de wet van 16 oktober 2022 (BS 24 oktober 2022). De database heeft een besloten en een publiek luik. Het eerste bevat alle, integrale uitspraken en is de authentieke bron voor de rechterlijke orde. Het publiek luik bundelt rechterlijke beslissingen in gepseudonimiseerde vorm. Journalisten hebben – net als wetenschappers en historici - toegang tot het besloten deel.

Dat is zonder meer een belangrijke stap voorwaarts. Toch blijven er nog belangrijke vragen over. De VVJ is hierover in overleg met justitie.

3.5 Europa reguleert mee

Uiterlijk 17 februari 2024 – voor de verkiezingen nog – moet alles in gereedheid zijn gebracht om van het internet een veiliger en verantwoordelijker plek te maken. Nemen de platformen en zoekmachines die elk meer dan 10 procent van de 450 miljoen gebruikers in Europa bedienen, de gatekeeperrol op die Europa hen heeft toebedeeld? De wetgeving die dit alles mogelijk maakt is de Digital Services Act (DSA). Onder de DSA moeten gebruikers onrechtmatige inhoud kunnen melden. In dat opzicht is ook een rol weggelegd voor zogenaamde *trusted flaggers*. *Trusted flaggers* onderscheiden zich van gewone gebruikers door een zekere expertise. Hun alerts worden met voorrang behandeld. De VVJ overweegt om een rol als *trusted flagger* op te nemen.

Tot slot rondde Europa de besprekingen af over EMFA (zie hoger). EMFA of European Media Freedom Act wil waarborgen tegen redactionele inmenging, spyware, onderfinanciering van openbare omroepen, willekeur van onlineplatformen met gatekeeperrol, gebrekkige transparantie over media-eigendom en overheidsreclame. Daarnaast biedt ze een beoordelingskader voor marktconcentraties met mogelijke impact op mediapluralisme en redactionele onafhankelijkheid.

In tandem met de EFJ ijverde de VVJ in dat verband voor een hogere minimumnorm inzake bronnenbescherming. Daarnaast brak de VVJ een lans voor een voorkeursbehandeling op het vlak van content moderation van media-content.

3.6 Faciliteiten voor beroepsjournalisten

Elk jaar opnieuw herinnert de VVJ overheden, bedrijven en andere organisaties aan het statuut van beroepsjournalist en de specifieke rechten die daaraan vasthangen. Tegelijk worden ook de andere journalistenstatuten en bijbehorende perskaarten gepromoot.

Duizenden beroepsjournalisten en journalisten van beroep hopen dat de modernisering van het beroepsstatuut nog deze legislatuur in beeld komt. In recente gesprekken met Vlaamse hoofdredacteuren werd nogmaals het vertrouwen in de VVJ bevestigd om de hervorming tot een goed eind te brengen. Dat is nodig, want de wettelijke regelingen uit 1963 en 1965 sluiten niet meer aan op het grondig veranderde medialandschap. Daarnaast zijn twee beroepsstatuten – een voor algemene nieuwsmedia en een voor de periodieke pers – met twee erkenningscommissies en verschillende rechtsgevolgen niet verdedigbaar. Wil de journalistiek haar gidsfunctie behouden, dan moet bovendien de koppeling met de journalistieke beroepsethiek in de wet. Enkel zo kan ze zich staande houden te midden van woekerende haatspraak en desinformatie.

3.7 Vrijheid met verantwoordelijkheid

De VVJ/AVBB is pleitbezorger van een ruime persvrijheid mits verantwoordelijkheid. Steeds heeft ze de eigen maatschappelijke verantwoordelijkheid van nieuwsprofessionals erkend en bevordert. Het liefst ziet ze dat dan wel vorm krijgen via zelfregulering, niet via bemoeienis van politiek of gerecht. In die context is de VVJ mede-oprichter en medebeheerder van de **Raad voor de Journalistiek** (www.rvdj.be), die een beroepsethische Code heeft uitgewerkt waarvan de naleving via klachtenbehandeling wordt afgedwongen. De VVJ participeert in de Raad via eigen mandatarissen en publiceert de uitspraken van de Raad in haar vakblad *De Journalist*.

De VVJ kreeg in dat verband een vraag van de Vlaamse Regulator voor de Media (VRM). Concreet werkte de VRM een Content Creator Protocol (CCP) uit. Dat legt bepaalde verplichtingen op aan content creators, vloggers en influencers wanneer ze video's plaatsen op socialemediaplatformen als YouTube, Instagram, TikTok en Switch. Wie commerciële content post moet die bijvoorbeeld labelen als 'advertentie' of 'publiciteit'. In het verlengde daarvan stelde de VRM de vraag welke stappen er kunnen worden genomen als journalisten vermeende inbreuken begaan op het vlak van onafhankelijkheid. De VVJ gaf aan dat in dat geval ofwel de erkenningscommissie (CEBJ.be) dan wel de Raad voor de Journalistiek kan worden aangesproken. Het eerste verloopt aan de hand van een klacht via de VVJ.

Ook werd er opnieuw samengewerkt met de **Vlaamse Expertendatabank**, die journalisten in contact wil brengen met een diverser palet van woordvoerders en deskundigen.

4 VVJ Academy

Op 1 september 2023 ging de VVJ van start met een VVJ Academy. Dat moet de VVJ in staat stellen haar werking zowel te verdiepen als te verbreden. Op termijn moet de Academy uitgroeien tot een volwaardig kennis- en opleidingscentrum voor de Vlaamse journalistiek.

Voor zijn eerste werkjaar kan VVJ Academy rekenen op een projectsubsidie van de Vlaamse overheid. Die verwacht van het nieuwe kenniscentrum wel dat het zijn werking afstemt op die van Mediapunt, het ook al nieuwe interuniversitaire kenniscentrum voor mediastudies, alsook die van andere relevante onderzoeksinstellingen. Het uitbouwen van VVJ Academy werd toevertrouwd aan Pol Deltour, die eerder gedurende 24 jaar de VVJ heeft gediend als algemeen secretaris.

Thema AI: onderzoek en kennisontsluiting

Een belangrijk werkthema in het eerste kwartaal was de impact van artificiële intelligentie (AI) op de journalistiek, en het zal dat ook in 2024 blijven. Het staat immers vast dat de huidige AI-revolutie ook voor de nieuwsmedia en journalistiek weer disruptieve gevolgen zal hebben. Op basis van verkennend **studiewerk** zette VVJ alvast bakens uit voor de benadering van het belangrijke thema (<https://journalist.be/2023/09/de-kansen-en-risicos-van-ai-voor-de-journalistiek>; <https://journalist.be/2023/10/nieuws-op-ai-drie-werven-voor-de-journalistiek>). VVJ Academy legde het VVJ-bestuur tevens al een **AI-memorandum** voor waarmee de beroepsvereniging nu zowel de nieuwsmediabedrijven als de overheden kan benaderen voor een goed AI-beleid met betrekking tot journalistiek.

In november werd een **verkennende rondvraag** over het thema georganiseerd bij een twintigtal journalisten en wetenschappers. Dat resulteerde alvast in een eerste dwarsdoorsnede van opvattingen over de mogelijkheden, de risico's en de verwachte impact van AI voor de journalistiek in Vlaanderen (publicatie in voorbereiding). Intussen werd in samenwerking met de UGent een **brede enquête** in de steigers gezet die in het voorjaar 2024 naar alle VVJ-leden zal worden gestuurd. Dat onderzoek is in handen van researcher Stephanie D'haeseleer, verbonden aan imec-mict UGent.

Als kenniscentrum zet VVJ Academy ook in op de ontsluiting van informatie, via **publicaties** en ook **vormingsevents**. Op 14 december organiseerde ze een eerste workshop over journalistiek & AI, met drie deskundige journalisten (<https://journalist.be/2023/11/workshop-nuttige-en-verantwoorde-ai-tools-voor-journalisten-op-14-12-voormiddag>). In het verlengde hiervan worden in samenwerking met het Vlaamse Kenniscentrum Data & Maatschappij / Vlaamse AI Academy vier workshops in de steigers gezet die zullen focussen op meer specifieke thema's: AI-tools voor onderzoeksjournalistiek, AI-tools voor factchecking, AI-tools voor redactioneel werk en multipublishing, en de verhouding tussen AI en auteursrechten.

Met de VUB wordt bekeken of aan het eind van deze vormingscyclus een groot AI-debat kan worden georganiseerd met hoofdredacteurs, uitgevers en beleidsverantwoordelijken.

VVJ Academy participeert daarnaast ook maximaal in **maatschappelijke debatten** over het thema. Zo waren er interventies op een UGent-seminar over Press Freedom (<https://journalist.be/agenda/press-freedom-seminar-ugent-on-journalism-ai-op-woensdag-13-12-2023-voormiddag>) en op het Europese congres van Persraden georganiseerd door de Vlaamse Raad voor de Journalistiek (AIPCE-conferentie van 15.12).

Een mooie uitdaging is nog de ontwikkeling van een (nieuwe) **AI-toolbox** voor journalisten. Dat moet resulteren in een catalogus van AI-tools die zowel relevant en nuttig zijn voor journalisten als juridisch en ethisch verantwoord. Dit (noodgedwongen zeer evolutieve) deelproject vereist weliswaar een bijzondere inzet van zowel tijd als expertise.

Ander onderzoek

VVJ Academy zal in overleg met het VVJ-bestuur verder eigen onderzoek voeren naar relevante thema's in het journalistieke werkveld. Dat onderzoek zal ook worden afgestemd op de werkzaamheden van Mediapunt, het nieuwe interuniversitaire kenniscentrum voor mediastudies.

VVJ Academy induceert of faciliteert daarnaast ook onderzoek van derden.

In december werden de resultaten gepubliceerd van een onderzoek naar de **werkbeleving** van Vlaamse journalisten (zowel hun mate van bevlogenheid als hun vatbaarheid voor burn-out). Dat onderzoek werd op onze vraag gevoerd door studenten van de KULeuven onder auspiciën van hoogleraar arbeidspsychologie Hans De Witte. De opvallende resultaten werden in november aan het VVJ-bestuur voorgelegd met het oog op actie in de richting van mediahuizen en overheden. In december volgde de publicatie in *De Journalist* en op www.journalist.be.

Nog in december verspreidde VVJ Academy een onderzoek van de ULB en de UMons naar het beroep van Belgische journalisten **sinds de coronapandemie** (<https://journalist.be/2023/11/onderzoek-van-ulg-en-umons-naar-het-beroep-van-journalist-sinds-de-coronapandemie>). De resultaten hiervan worden in de loop van 2024 gepubliceerd op onze platformen.

Aanbevelingen voor goede berichtgeving

VVJ Academy heeft als roeping de VVJ-werking zowel te verdiepen als te verbreden, en daarbij wil ze ook inzetten op een voortdurende verbetering van het journalistieke aanbod. Een goede piste hiervoor is in overleg te gaan met maatschappelijke actoren die legitieme verwachtingen koesteren ten aanzien van de journalistiek. Zo werkte de VVJ in het verleden al meer aan aanbevelingen voor goede berichtgeving met betrekking tot zelfdoding en grensoverschrijdend gedrag.

In het najaar van 2023 investeerde VVJ Academy in diverse gelijksoortige projecten. Ze werkte mee aan de redactie van de **Kindwijzer**, een leidraad voor kind- en jeugd vriendelijke journalistiek, en zal deze in januari 2024 mee verspreiden. Met (onder meer) de Vlaamse Vereniging van Psychiaters is gewerkt aan aanbevelingen voor de berichtgeving over **mentaal kwetsbare personen**. Met het UNHCR zijn (nieuwe) aanbevelingen voor de journalistieke omgang met **asielzoekers en migranten** uitgewerkt. En met enkele organisaties die het opnemen voor **verkeersslachtoffers** wordt aan een sensibiliseringscampagne in die sfeer gewerkt.

Vormingsevents

Tijdens de eerste maanden ontwierp VVJ Academy nog een vormingsprogramma voor 2024, los van de vormingsevents in verband met AI die al werden genoemd. Zo worden workshops, seminars of debatten gepland met betrekking tot de **omgang met opiniepeilingen** en kiesintentiemetingen (in het licht van de komende verkiezingen), de verhouding **pers/politie** en de **arbeidspositie** van journalisten. Begin 2024 wordt een vormingskalender verspreid.

Website

VVJ Academy krijgt een eigen webstek binnen de VVJ-website. Deze **deelsite** zal inhoudelijke informatie bevatten over de uitgediepte werkhema's en een agenda.

Financiering

VVJ Academy kan voor het werkjaar 1.09.2023 – 30.08.2024 bogen op een projectsubsidie van de Vlaamse minister van Media ten belope van € 125.000. Het is de bedoeling via een duurzame financiering de werking van VVJ Academy te **bestendigen**.

4. DE VVJ – *FACTS & FIGURES*

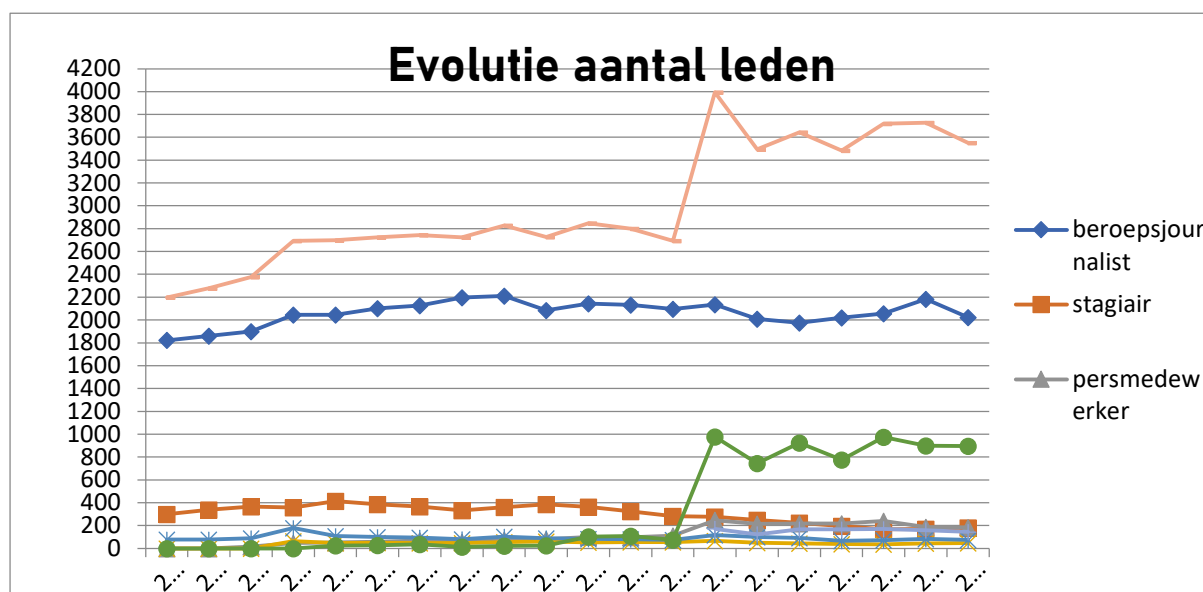

LEDENBESTAND

De VVJ telde 3550 leden in 2023, in 2022 waren er dat nog 3728.

Zowat twee op de drie leden, 2022 om precies te zijn, zijn erkend beroepsjournalist. Onder hen ook 146 erkende journalisten van beroep verbonden aan vakpers. Erkende beroepsjournalisten zijn niet verplicht als lid aan te sluiten bij de VVJ, wat het verschil met de erkenningscijfers hoger in dit jaarverslag verklaart.

Leden	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
beroepsjournalist	1823	1859	1901	2045	2046	2100	2126	2196	2212	2085	2144	2131	2096	2135	2008	1976	2019	2056	2182	2022
stagiair	299	339	367	358	415	386	366	332	361	386	364	326	283	276	250	223	196	169	171	181
persmedewerker	0	0	17	46	54	59	71	56	74	81	100	97	111	248	216	217	218	240	188	184
T-kaart	0	0	0	65	48	50	48	46	56	61	54	55	55	67	51	44	38	35	44	46
erelid	77	79	90	180	110	101	94	80	103	88	83	81	75	117	100	91	67	72	84	74
student/docent	0	0	0	0	26	28	37	14	21	26	103	109	74	978	745	925	776	974	899	897
journalist van beroep																				
Totaal leden	2199	2277	2375	2694	2699	2724	2742	2724	2827	2727	2848	2799	2694	3993	3495	3644	3482	3717	3728	3550

VVJ-BESTUUR, ALGEMENE VERGADERING EN SECRETARIAAT

De VVJ wordt aangestuurd door een raad van bestuur met 21 journalisten, die in 2023 voor vier jaar werden verkozen. De ploeg telt zeven nieuwkomers. Ze wordt aangevuld met 3 waarnemende bestuursleden. Tijdens de lopende bestuursperiode wordt de raad voorgezeten door Kristien Van Haver (*De Tijd*). Hij komt maandelijks bijeen, in hybride vorm (op locatie in Brussel en online). Parallel hiermee kwam de federale bestuursraad van de AVBB in 2023 drie keer bijeen.

De algemene ledenvergaderingen van de VVJ, de Franstalige zustervereniging AJP en de federale AVBB vonden plaats op zaterdag 26 februari.

Het VVJ-secretariaat omvatte eind 2023 vijf werkkrachten. In september nam Charlotte Michils, voorheen juridisch adviseur bij de VVJ, de fakkel over van Pol Deltour die de VVJ meer dan 20 jaar onafgebroken leidde. Pol werd directeur bij de VVJ Academy, een studiedienst die de VVJ moet toelaten haar werking te verbreden en te verdiepen. Eveneens per 1 september schoof Beny Bechler door naar de functie van financieel en kantoorverantwoordelijke. Frank Geeraert is administratief beheerder. Recent werd de ploeg versterkt met Steve Van Herpe. Steve vervult de functie van communicatiemedewerker.

STATUTEN

Conform de nieuwe vennootschapswetgeving realiseerden de VVJ en de AVBB een statutenwijziging. Beide organisaties mogen zich nu vzw erkend als beroepsvereniging noemen.

STRUCTURELE PARTICIPATIES, WERKGROEPEN, PARTNERSHIPS

- De VVJ is medebeheerder van de **Erkenningscommissie voor beroepsjournalisten** (www.cebj.be). Parallel met de uitgevers levert ze ook de leden van de Erkenningscommissie. Zoals wettelijk bepaald is de VVJ ook verantwoordelijk voor de administratieve implementatie van de erkenningen van beroepsjournalisten.
- De VVJ is medeoprichter en medebeheerder van de **Raad voor de Journalistiek** (www.rvdj.be). Parallel met de uitgevers levert ze ook de leden van de Raad. Eind 2022 werden deze mandaten opnieuw ingevuld voor vier jaar. Via het magazine *De Journalist* verspreidt de VVJ uitspraken en andere communicatie van de Raad onder al haar leden.
- De **Werkgroep Freelancers** overlegde regelmatig over freelancegebonden aangelegenheden.

- De **redactieraad van De Journalist** werd recent hervormd naar een kernredactie. Parallel met deze hervorming ging de VVJ op zoek naar een divers pennenpalet. In december organiseerde de VVJ ook een brainstorm met Chris Helt, hoofdredacteur van Villamedia. De brainstorm hield het nummer inhoudelijk tegen het licht. Er kwamen verschillende fijne ideeën uit.
- De VVJ overlegt regelmatig met **vakbondsvertegenwoordigers** actief in de mediasector.
- De VVJ/AVBB participeert in de werking van de **IFJ** (Internationale Federatie van Journalisten), de **EFJ** (Europese Federatie van Journalisten) en werkgroepen in de schoot van de EFJ, meer bepaald de WG Freelancers en de Juridische Expertengroep. Concreet werd in 2022 onder meer meegewerkt aan projecten met betrekking tot het tegengaan van SLAPP en EMFA. De VVJ nam ook mee het voorzitterschap waar van de jaarlijkse EFJ-AV in Den Haag.

Toch is er ook minder positief nieuws. Concreet besliste de AVBB om te stappen uit de IFJ. De AVBB is de zevende organisatie die uit de IFJ stapt. Eerder vertrokken de Deense, Finse, Noorse, Duitse (DJV), Zwitserse (Impressum) en Nederlandse journalistenvakbonden of -verenigingen. Al deze organisaties, met inbegrip van de AVBB, blijven lid van de Europese Federatie van Journalisten (EFJ). Aan de basis van de beslissing ligt een langdurig conflict over het bestuur van de IFJ, haar gebrek aan transparantie, leiderschap en management.

- De VVJ/AVBB participeert in een **Stichting** die de ontbonden VJPP-AJPP, vereniging van vakpersjournalisten, heeft opgericht om haar pand te beheren.
- Inbreng in de **opleidingen journalistiek** in Vlaanderen via adviesraden en (gast)colleges
- De **Vlaamse Expertendatabank**: advies en promotie
- Vertegenwoordiging in de **SARC** (Strategische Adviesraad voor Cultuur, Sport, Jeugd en Media)
- Samenwerking met **Sensoa** voor een charter met informatie en adviezen voor berichtgeving over seksueel grensoverschrijdend gedrag
- Project **Nieuwswijsneuzen** van Arteveldehogeschool Gent, dat de strijd aangaat met desinformatie op het niveau van kinderen tussen 8 en 12 jaar; er wordt ingezet op twee assen: kinderen 'nieuwswijzer' en journalisten 'kindwijzer' maken. De Kindwijzer wordt gelanceerd begin februari 2024.

COMMUNICATIE

- ✓ De VVJ publiceerde in 2022 zes edities van haar vakblad *De Journalist*.
- ✓ Ongeveer maandelijks ging een digitale nieuwsbrief naar de leden.
- ✓ Voor specifieke mededelingen maakt de VVJ werk van een groepsmailing aan de leden.
- ✓ Via www.journalist.be wordt zowel basisinformatie als nieuws over journalistiek, media en communicatie gedeeld. Deze website is complementair met www.journalistenloket.be, dat als een digitaal *Vademecum voor journalisten* fungeert. Journalist.be wordt grondig vernieuwd. De lancering is voorzien voor begin 2024.

- ✓ Begin 2024 verschijnt voor de tweede keer ook *JournalistenZakboekje*. Naast een kalender bevat het JournalistenZakboekje heel wat inhoudelijke informatie over het journalistieke vak.
- ✓ Het *Vademecum voor Freelancejournalisten* werd geactualiseerd.
- ✓ De VVJ is tevens actief op sociale media: LinkedIn en Twitter.

INDIVIDUELE SERVICE

Jaarlijks verleent het VVJ-secretariaat advies en bijstand aan vele honderden VVJ-leden. De caseload omvat onder meer vragen over het beroepsstatuut en persdocumenten, problemen bij de toegang tot events of informatie, conflicten over vergoedingen, ontslagen, geschillen met betrekking tot het auteursrecht, schadeclaims en strafklachten. De VVJ-bijstand neemt de vorm aan van informatie, advies, bemiddeling of/en gerechtelijke bijstand.

De voorbije jaren heeft de VVJ haar kennis en expertise ook ter beschikking gesteld van het grote publiek via haar *Journalistenloket.be*. Dat is een documentaire website met toegankelijke informatie over journalistiek en (nieuws)media. In het verlengde hiervan verleent het VVJ-secretariaat ook gratis eerstelijnsadvies aan burgers in het algemeen. Op jaarbasis gaat het nogmaals om vele honderden interventies. Via het loket biedt de VVJ ook sommige van haar events aan het brede publiek aan.

PRIJSKORTINGEN VOOR LEDEN

Het VVJ-secretariaat actualiseerde het aanbod van prijskortingen die (beroeps)journalisten kunnen genieten bij bedrijven die goederen of diensten leveren. Die worden nu speciaal voor leden op de site toegelicht in een handig overzicht.

COLLECTIEVE BELANGENHARTIGING (LOBBYING)

(voor meer info zie hoger in dit jaarverslag)

- ✓ Vergoedingen freelancers
- ✓ (digitale) auteursrechten (en fiscaliteit)
- ✓ EMFA
- ✓ Veiligheid journalisten
- ✓ Verhouding met de politie
- ✓ Verhouding met justitie
- ✓ ...

De VVJ /AVBB meldde zich, zoals wettelijk verplicht als beroeps- en belangenorganisatie, aan bij het Lobbyregister van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.